

ZAKLJUČCI ODBORA ZA PRAVA DJETETA

37. zasjedanje
13.9.-1.10.2004.

CRC/C/15/Add. 243 1
Listopad 2004.

Zaključci Odbora za prava djeteta: HRVATSKA

1. Odbor je pregledao drugo periodično izvješće HRVATSKE (CRC/C/Add. 23) na svojoj 981. i 982. sjednici (vidi CRC/C/SR. XX), održanoj 20.9.2004. i usvojio slijedeće zaključke na 999. sjednici, održanoj 1.10.2004.

A. Uvod

2. Odbor pozdravlja slanje drugog periodičnog izvještaja države članice, koji se pridržava utvrđenih smjernica, kao i detaljne pisane odgovore na listu pitanja Odbora (CRC/C/Q/HRV/2), koji su nam pomogli da bolje shvatimo položaj djece u državi članici. Nadalje se nadamo da ćemo ostvariti konstruktivan i informativan dijalog.

B. Mjere provedbe koje je poduzela i napredak koji je ostvarila država članica

3. Odbor odobrava:
  - a) usvajanje Zakona o pravobranitelju za djecu 2003. god.
  - b) izmjene i dopune Zakona o obitelji, Kaznenog zakona i Zakona o krivičnom postupku iz 2003. godine;
  - c) usvajanje Zakona o azilu 2003. godine;
  - d) povlačenje odbijanja članka 9.1. Konvencije 1998. godine.
4. Odbor pozdravlja ratifikaciju neobaveznog protokola Konvencije o pravima djeteta o uključivanju djece u oružane sukobe i neobaveznog protokola o trgovanju djecom, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, 2002. godine.
5. Odbor također pozdravlja ratifikaciju neobaveznog protokola Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena i Rimskog statuta Međunarodnog krivičnog suda 2001. godine.
6. Odbor pozdravlja ratificiranje ILO Konvencije br. 182. koja se odnosi na zabranu i rad na eliminiranju najgorih oblika dječjeg rada 2001. godine i Protokola o sprječavanju, potiskivanju i kažnjavanju trgovanja osobama, posebno ženama i djecom, koji nadopunjuje Konvenciju Ujedinjenih Naroda o borbi protiv međunarodnog organiziranog kriminala iz 2003. god.

C. Glavni problemi i preporuke

1. Opće mjere implementacije

Prethodne preporuke Odbora

7. Odbor sa zadovoljstvom primjećuje da su razna pitanja i preporuke (CRC/C/15/dodatak 52 od 13.2.1996.) koja su postavljena i dane nakon razmatranja prvog izvještaja države članice (CRC/C/8/dodatak 19), riješeni putem zakonskih mjera i politike. Međutim, sa žaljenjem primjećujemo da neka pitanja i preporuke Odbora, koje se odnose na: ne-diskriminiranje pri povratu imovine povratnicima (stavak 15.) i međunarodnu suradnju pri rješavanju problema imovine (stavak 26.), programe obuke za promicanje procesa nacionalne pomirbe i nacionalnog dijaloga (stavak 24.), koja su relevantna za implementiranje prava djeteta, kao i položaj djece u institucijama ili u obiteljima koje su ih posvojile (stavak 25.), nisu adekvatno riješena. Odbor u novom dokumentu ta pitanja i preporuke ponavlja.
8. **Namjera je Odbora potaknuti državu članicu da nastavi raditi na provedbi preporuka iz zaključaka prvog izvještaja koje još nije implementirala, te da na prikladan način do kraja provede preporuke ovih novih zaključaka.**

Zakonodavstvo i implementacija

9. Odbor uviđa da je država članica, nakon pregleda njenog prvog izvještaja, usvojila nove zakone (vidi stavak 3.) svrha kojih je usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa međunarodnim standardima ljudskih prava, a posebice sa odredbama i principima Konvencije. Međutim, Odbor i dalje brine učinkovita implementacija svih zakona relevantnih za Konvenciju.
10. **U svjetlu prošlih preporuka, Odbor preporučuje da država članica:**
  - a) **Nastavi provoditi sve postojeće mjere usklađivanja domaćeg zakona i prakse sa principima i odredbama Konvencije,**
  - b) **Osigura učinkovitu implementaciju svih zakona relevantnih za Konvenciju i obznani takve zakone stanovništvu.**

Koordinacijski i nacionalni planovi djelovanja

11. Odbor pozdravlja razradu Nacionalnog plana djelovanja za djecu iz 1998., kao i uspostavu Vijeća za djecu - institucije nadležne za njegovu provedbu. Usprkos ostvarenim poboljšanjima ustrojstva i rada Vijeća, Odbor, uz implementaciju Nacionalnog plana djelovanja za djecu, zabrinjava i činjenica da razna ministarstva nevoljko ili uopće ne implementiraju preporuke Vijeća. Također je zabrinut zbog nedovoljne koordiniranosti postojećih i novo-formiranih vladinih tijela koja su zadužena za dobrobit djece.
12. **Odbor preporučuje državi članici da poduzme sve mjere potrebne za učinkovit rad Vijeća za djecu, uključujući prikladnu provedbu njegovih preporuka od strane nadležnih državnih tijela i organa, te da implementira Nacionalni plan djelovanja za djecu. Također predlaže da država članica poradi na poboljšavanju koordinacije raznih vladinih tijela nadležnih za implementaciju Konvencije.**

Nezavisni nadzor

13. Odbor pozdravlja uspostavu ureda pravobranitelja za djecu 2003. godine, kao i sudjelovanje pravobranitelja u dijalogu, ali Odbor je zabrinut što je za rad Ureda potrebna stalna i dovoljna politička, ljudska i financijska potpora.
14. **U svjetlu svog Općeg komentara br. 2 o nacionalnim institucijama za ljudska prava i Pariškim principima (Rezolucija Opće Skupštine 48/134, Dodatak), Odbor preporučuje da država članica nastavi jačati političku, ljudsku i financijsku potporu uredu pravobranitelja za djecu, u svrhe olakšavanja i promicanja učinkovitog rada tog ureda, posebno na lokalnom nivou, van glavnog grada države članice.**

Raspodjeljivanje sredstava

15. Odbor zabrinjava nedostatak zasebnih podataka o sredstvima namijenjenim djeci na nacionalnoj i na lokalnoj razini.
16. **Odbor preporučuje da država članica obrati posebnu pažnju na potpunu implementaciju članka 4. Konvencije:**
  - a) **dajući prioritet dodjeli sredstava iz državne blagajne za osiguravanje implementacije ekonomskih, društvenih i kulturnih prava djece, a posebice one koja potječu iz siromašnih skupina društva ili pripadaju nekoj etničkoj manjini, u "najvećoj mogućoj razini. . . raspoloživih sredstava"; i**
  - b) **određujući iznos i dio budžeta državne i lokalne vlasti koji se troši na djecu u javnim i privatnim sektorima, kao i u sektoru nevladinih organizacija, u svrhe evaluiranja utjecaja i učinka takvih izdataka, kao i troškova, pristupačnosti, kvalitete i učinkovitosti usluga za djecu u raznim sektorima.**

Skupljanje podataka

17. Odbor zabrinjava nedostatak odvojenih statističkih podataka i drugih informacija o položaju djece, posebno one koja pripada nekoj drugoj etničkoj skupini ili nekoj drugoj najranjivijoj skupini. Posebno malo takvih podataka postoji o djevojčicama, djeci koja odrastaju na ulici, hendikepiranoj djeci, djeci prognanicima, izbjeglicama i tražiteljima azila, djeci koja pripadaju nekoj od manjina i djeci Romima.
18. **Odbor predlaže da država članica poduzme djelatne mjere u svrhe osiguravanja pristupačnosti podataka o osobama mlađim od 18 godina, koji se odnose na njihovu dob, spol, etničko porijeklo, kao i identificiranja prikladnih zasebnih pokazatelja koji se odnose na sva područja Konvencije i sve skupine djece u društvu, te evaluiranja postignutog napretka i poteškoća koje ometaju realiziranje prava djece.**

Obuka i razglašavanje

19. Odbor pozdravlja obuku koju je država članica počela provoditi od svog prvog izvještaja, ali i dalje je zabrinut zbog nedostatka detaljnih podataka o obuci, posebno o aktivnostima obučavanja i programima podizanja svijesti javnosti o Konvenciji, koje je država članica poduzela nakon svog prvog izvještaja.
20. **Odbor preporučuje državi članici da uloži još više truda u razglašavanje principa i odredbi Konvencije, te da sve profesionalne skupine koje rade za i sa djecom**

podvrgne sistematičnom obrazovanju i obuci, kao i da dodatno poradi na osvještavanju javnosti, a posebno same djece i roditelja o Konvenciji.

2. Opći principi

Ne-diskriminiranje

21. Odbor odobrava razne akcije koje je država članica poduzela da provede njegove prijašnje preporuke, ali ga i dalje zabrinjava de facto diskriminacija etničkih i nacionalnih manjina, romske i strane djece, kao i incidenti zlostavljanja i mržnje koji negativno utječu na razvoj djece. Odbor i Odbor za eliminiranje rasne diskriminacije zabrinjava nedostatak zakonskih odredbi kojima se zabranjuje poticanje rasne diskriminacije i nasilja, te prikladnost napora uloženog u provođenje istrage o i sudski progon osoba odgovornih za raspirivanje etničke mržnje (CERD/C/60/4, stavak 12.).
22. **Odbor ponavlja svoju preporuku da država članica poduzme mjere razvijanja tolerancije u širem društvu, na sve moguće načine, uključujući kroz škole, medije i zakone.**
23. **U skladu sa člankom 2. Konvencije, Odbor preporučuje da država članica pažljivo i redovno evaluira postojeće razlike u uživanju dječjih prava, te da na osnovi te procjene poduzme potrebne mjere sprječavanja i borbe protiv diskriminirajućih razlika. Također preporučuje da država članica poradi na jačanju administrativnih i sudskih mjera sprječavanja i eliminiranja de facto diskriminiranja djece koje pripadaju manjinama, a posebno romske djece i djece stranaca.**
24. **Odbor zahtjeva da se u slijedeće periodično izvješće uključe detaljne informacije o mjerama i programima relevantnima za Konvenciju o pravima djeteta i Program djelovanja, koji su usvojeni 2001. godine na Svjetskoj konferenciji o rasizmu, rasnoj diskriminaciji, ksenofobiji i povezanoj netrpeljivosti, te da se na umu ima opći komentar br. 1 članka 29, stavka 1 (obrazovni ciljevi).**

Najbolji interesi djeteta

25. Odbor cijeni činjenicu da država članica princip najboljeg interesa djeteta smatra ključnim za razvijanje zakonodavstva, programa i politike koji se odnose na djecu, i upoznat je sa napretkom koji je na ovom području ostvaren, ali ga i dalje zabrinjava njegova nepotpuna primjena i pravovremena integracija u implementaciju politike i programa države članice, kao i u administrativne i sudske odluke.
26. **Odbor preporučuje da se princip "najboljeg interesa djeteta" iz članka 3. sistematično implementira u sudske i administrativne odluke, kao i u programe, projekte i usluge koji se odnose na djecu u raznim situacijama, a posebno na ranjive i manjinske skupine.**

Pravo na život

27. Odbor je zabrinut zbog relativno visoke stope smrtnosti i ozljeđivanja djece u prometnim nezgodama i nezgodama u domu, koje se događaju unatoč raznim mjerama koje je država članica poduzela u svrhu rješavanja tog problema.

28. **Odbor savjetuje državi članici da napravi sve što je u njenoj moći kako bi se spriječile prometne nezgode i nezgode u domu, inter alia sistematičnom provedbom postojećih propisa i kontinuiranim osvješćivanjem javnosti putem obrazovnih kampanja.**

Poštovanje za nazore djeteta

29. Odbor pozdravlja trud koji je država članica uložila u promicanje poštovanja za nazore djeteta. Odbor je i dalje zabrinut da se opći princip izložen u članku 12. Konvencije ne provodi u obitelji, školi i drugim institucijama u dovoljnoj mjeri, te da se isti ne primjenjuje u potpunosti i da nije propisno integriran u praksu donošenja sudskih i administrativnih odluka, kao ni u implementaciju zakona, politike i programa države članice.
30. **Odbor preporučuje da se poradi na osiguravanju implementacije principa poštovanja za nazore djeteta. U tom smislu, poseban naglasak treba staviti na pravo svakog djeteta na sudjelovanje u obitelji, školi, u drugim institucijama i tijelima, kao i u širem društvu, s tim da se posebna pažnja treba posvetiti djeci pripadnicima ranjivih i manjinskih skupina. Ovaj opći princip mora biti vidljiv i u svim zakonima, sudskim i administrativnim odlukama, politici i programima koji se odnose na djecu. Treba raditi na podizanju svijesti šire javnosti, kao i obrazovanju i obuci stručnjaka, o implementiranju ovog principa, a treba provoditi i redovit pregled mjere u kojoj se nazori djece uzimaju u obzir, te utjecaj samih mjera na djecu.**

3. Građanska prava i slobode

Pravo na ime i nacionalnost

31. Odbor pozdravlja trud koji je država članica uložila u reformiranje svog zakonodavstva u skladu sa odredbama i principima Konvencije, ali je i dalje zabrinut zbog postojanja raznih tipova dobivanja državljanstva, koji se najviše odnose na djecu pripadnike manjinskih skupina, a posebno djecu Rome.
32. **Odbor savjetuje državi članici da poduzme mjere usklađivanja svih odredbi Hrvatskog zakona o državljanstvu sa člankom 7 Konvencije, kao i da osigura ne-diskriminacijsku implementaciju zakona.**

Pravo na privatnost

33. Odbor dijeli zabrinutost države članice oko narušavanja prava na privatnost djece od strane medija, a brine ga i nedostatak podataka o implementaciji prava djeteta, iz članaka 13.-17. Konvencije, u praksi, a posebno u obitelji, društvenim institucijama, školi i mjestima zadržavanja.
34. **Odbor savjetuje državi članici da poduzme sve što je u njenoj moći da mediji u cijelosti poštuju pravo na privatnost djece, kao i da u svom slijedećem izvješću pruži konkretne i detaljne podatke o implementaciji članaka 13-17. Konvencije, u obitelji, društvenim institucijama, školi i mjestima zadržavanja.**

Pristup informacijama

35. Iako je svjestan truda koji je država članica uložila da djecu zaštiti od štetnih informacija, Odbor i dalje brine pornografski i drugi štetni materijal u štampanim i elektronskim medijima, koji je lako dostupan djeci. Također ga zabrinjava nepostojanje odgovarajućih mjera poticanja masovnih medija da šire informacije koje promiču duh razumijevanja za razlike.
36. **Odbor preporučuje državi članici da nastavi raditi na zaštiti djece od podataka i materijala koji su štetni po njihovu dobrobit. Također potiče državu članicu da širi podatke i materijale koji su od društvene i kulturne koristi djeci, u smislu i duhu članaka 17. i 29. Konvencije. U tu svrhu, država članica bi trebala djeci omogućiti pristup raznim kulturalnim, nacionalnim i međunarodnim izvorima, imajući na umu lingvističke i druge potrebe djece pripadnika manjinskih skupina.**

Pravo djeteta da ne bude podvrgnuto mučenju ili ostalim oblicima okrutnog, nehumanog ili degradirajućeg ponašanja

37. Odbor je duboko zabrinut zbog slučajeva nasilja između djece i maloljetnika u popravnim domovima i drugim institucijama, kao i zbog slučajeva nasilja i maltretiranja koji se događaju između djece i maloljetnika smještenih u institucijama za socijalnu skrb.
38. **Odbor savjetuje državi članici da poduzme sve što je u njenoj moći da spriječi nasilje u popravnim domovima i institucijama za socijalnu skrb. U skladu sa preporukama Odbora protiv mučenja (CAT/C/CR/32/3, stavak 9. k), Odbor potiče državu članicu da poveća zaštitu djece u institucijama za socijalnu skrb, inter alia, osiguravanjem prijavljivanja i istraživanja nasilnih incidenata, kao i pružanjem prikladne potpore i tretmana, uključujući davanje psihološke pomoći djeci žrtvama takvog nasilja.**

5. Obiteljska okolina i alternativna skrb

Savjetovanje i odgovornost za djecu

39. Iako je upoznat sa zakonodavstvom koje je relevantno za obiteljsku okolinu, novim Zakonom o obitelji i Zakonom o socijalnoj skrbi, Odbor ostaje zabrinut činjenicom da su mnoga djeca prepuštena samoj sebi, te da ne primaju prikladne savjete od roditelja i drugih skrbnika. Odbor je zabrinut i da nadzor i savjetovanje ranjivih obitelji nisu dobro strukturirani i definirani, zbog čega je teško nadzirati situaciju.
40. **Odbor preporučuje da se poduzmu daljnje mjere u svrhu osiguranja učinkovite implementacije Zakona o obitelji, u pogledu savjetovanja i odgovornosti za dijete, u smislu članka 27.2. Odbor preporučuje i da država članica poduzme sve potrebne korake i upotrijebi prikladne resurse kako bi se osoblje centara za socijalnu skrb kontinuirano obrazovalo i provede učinkovite administrativne, zakonske i praktične mjere osiguravanja kvalitete i efikasnosti svih aktivnosti takvih institucija.**

Alternativna skrb

41. Odbor izražava svoju zabrinutost činjenicom da je velik broj djece lišene roditeljske skrbi ili djece koja su izgubila kontakt sa svojim obiteljima smješten u institucije ili posvojen, te niskom kvalitetom skrbi i tretmana koji se takvoj djeci pružaju. Odbor također zabrinjava očito nedovoljan nadzor smještaja.
42. **Odbor savjetuje državi članici da dâ visoki prioritet pružanju pomoći obiteljima, kako bi se spriječilo smještanje djece u institucije koje pružaju alternativnu skrb. Odbor preporučuje da država članica u zamjenskoj skrbi promiče pomoć zasnovanu na obitelji kao oblik alternativne skrbi, te da se pobrine da institucionalizacija bude samo posljednje utočište, u smislu da je profesionalno indicirana i da se provodi u najboljem interesu djeteta, te da u redovnim razmacima provodi pregled smještaja djece, u smislu članka 25. Odbor također savjetuje državi članici da razvije standarde kvalitete zamjenske skrbi i da značajno reducira vrijeme koje djeca lišena roditeljske skrbi provode u institucijama. Nadalje preporučuje da se prikladna sredstva dodijele za osiguravanje ispravnog funkcioniranja i nadzora institucija koje pružaju skrb i zamjenske skrbi.**

Povrat i izdržavanje

43. Iako pozdravlja izmjene i dopune zakonodavstva o održavanju, Odbor je zabrinut da povrat izdržavanja nije u dovoljnoj mjeri osiguran u praksi, te da su relevantni administrativni i sudski postupci često predugi.
44. **Odbor savjetuje državi članici da poduzme daljnje mjere, kako bi osigurala potpuno učinkovitu implementaciju zakonodavstva koje se odnosi na plaćanje izdržavanja, da razmotri uvođenje mjera koje su alternativa sudskim postupcima na ovom području, te da se pobrine da se sudski postupci skrate, a sudske presude strogo provode. Odbor preporučuje državi članici da ponovo razmotri uspostavljanje fonda za pružanje potpore roditeljima koji čekaju sudsku presudu o izdržavanju svog djeteta.**

Nezakonito odvođenje u i ne-vraćanje djece iz inozemstva

45. Odbor sa zadovoljstvom primjećuje da je država članica ratificirala Hašku Konvenciju o građanskim aspektima međunarodnog otimanja djece iz 1980. godine, ali ga zabrinjava činjenica da je implementacija ove Konvencije još uvijek problematična.
46. **Odbor savjetuje državi članici da primjeni Hašku Konvenciju na svu djecu koja su oteta i dovedena u Hrvatsku, te da potiče druge države koje još nisu prihvatile Hašku Konvenciju, da je ratificiraju ili stupe u ovaj sporazum, te po potrebi sklope bilateralne sporazume u svrhu adekvatnog rješavanja problema otimanja djece na međunarodnoj razini. Također preporučuje da se profesionalci koji se bave ovakvim slučajevima adekvatno i kontinuirano obrazuju, te da im se pruži maksimalna pomoć putem diplomatskih i konzularnih kanala, kako bi se riješili slučajevi nezakonitog odvođenja.**

Usvajanje

47. Odbor je svjestan činjenice da država članica još uvijek nije ratificirala Hašku Konvenciju o zaštiti djece i suradnji u pogledu usvajanja u drugu zemlju iz 1993. godine, te da su

podaci o pravilima i procedurama koje se odnose na takvo usvajanje oskudni, kao i oni o načinu na koji se članak 21. i druge odredbe Konvencije relevantne za ovo pitanje implementiraju.

- 48. Odbor preporučuje državi članici da ratificira Hašku Konvenciju o zaštiti djece i suradnji u pogledu usvajanja u drugu zemlju iz 1993. godine, te da se pobrine da se usvajanja unutar zemlje obavljaju u potpunoj sukladnosti sa najboljim interesima djeteta, kao i sa relevantnim zakonskim jamstvima i postupcima definiranim u Konvenciji.**

Zlostavljanje, zanemarivanje, maltretiranje

49. Odbor pozdravlja usvajanje Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (2003.) kojim se zabranjuje fizičko kažnjavanje u obitelji, te razne druge zakonske instrumente, svrha kojih je sprječavanje i borba protiv nasilja u obitelji (npr. Krivični zakon, Zakon o obitelji), ali ga zabrinjavaju incidenti nasilja u obitelji.

50. U smislu članka 19. Konvencije, Odbor preporučuje da država članica:

- a) Provede sveobuhvatnu studiju o nasilju, a posebno seksualnom zlostavljanju u obitelji i u školi, u svrhu procjenjivanja raširenosti, uzroka, opsega i prirode takvog zlostavljanja;**
- b) Pojača kampanje podizanja svijesti i obrazovne kampanje uz sudjelovanje djece, kako bi se spriječila i kako bi se borilo protiv zlostavljanja djece i promovirali pozitivni, nenasilni oblici discipliniranja i poštovanje prava djece, istovremeno osvještavajući javnost o negativnim posljedicama tjelesnog kažnjavanja;**
- c) Evaluira rad postojećih tijela i osigura obuku profesionalaca koji se bave tim tipovima skrbi;**
- d) Ojača mjere poticanja prijavljivanja instanci zlostavljanja djece i da progoni počinitelje takvih nedjela;**
- e) Djeci žrtvama nasilja pruži skrb, osigura potpuni fizički i psihički oporavak i reintegraciju.**

4. Osnovno zdravstvena i socijalna skrb

Zdravlje, usluge zdravstvene skrbi

51. Odbor je upoznat sa naporima koje je država članica uložila u poboljšavanje svog sustava zdravstvene skrbi –npr. Zakon o zdravstvenom osiguranju (2002.), ali ga i dalje zabrinjava nedostatak podataka o zdravstvenom stanju djece, posebno one koja su pripadnici etničkih i drugih manjina, te da svakom djetetu nije osiguran zadovoljavajući stupanj zdravstvene skrbi. Također ga zabrinjava učinkovito implementiranje programa dojenja i brige da "paket za zadovoljno dijete" sadrži materijal koji ne zadovoljava Međunarodni kod o prodaji mlijeka za dojenje koje služi kao zamjena majkama. Odbor također zabrinjava podatak da se majkama ne dozvoljava uvijek da besplatno ostanu sa svojom hospitaliziranom djecom, osim u slučaju da je dijete mlađe od 6 mjeseci.

52. Odbor savjetuje državi članici da poduzme sve mjere potrebne da se djeci osigura jednak pristup i kvaliteta zdravstvenih usluga, a posebno djeci pripadnicima etničkih i ostalih manjina, naročito djeci Romima. Odbor nadalje preporučuje da država članica više pažnje posveti promicanju ispravnog načina dojenja, u skladu sa

međunarodnim kodom prodaje, te da se pobrine za učinkovitu implementaciju programa dojenja sukladnih međunarodnim standardima. Također preporučuje da se djeca u slučaju hospitalizacije ne odvajaju od svojih roditelja.

Zdravlje adolescenata

53. Odbor je svjestan napora koji je država članica uložila za rješavanje problema adolescenata koji zlorabe opojne droge, ali ostaje zabrinut zbog porasta broja slučajeva, porasta prakse dijeljenja između ovisnika, nedostatka integrirane strategije borbe protiv zlorabe opojnih droga i očito neprikladnih ustanova za liječenje ovisnosti. Odbor također zabrinjava činjenica da adolescenti sve više konzumiraju alkohol i duhan, kao i nedostatak programa za sprječavanje samoubojstva adolescenata. Odbor je zabrinut da adolescenti imaju nisku razinu svijesti o rizicima dobivanja HIV-a i ostalih spolno prenosivih bolesti.
54. **Odbor preporučuje da država članica:**
- a) **Uloži još više truda u rješavanje pitanja zdravlja adolescenata, te da se pobrine da se programi koji promiču zdravlje adolescenata učinkovito implementiraju, uključujući dodjelu prikladnih sredstava,**
  - b) **Uzme u obzir Opći komentar br. 4 Odbora za prava djeteta, koji se odnosi na zdravlje i razvoj adolescenata,**
  - c) **Razvija programe sprječavanja i borbe protiv HIV-a /AIDS-a, imajući na umu opći komentar Odbora br. 3 o HIV/AIDS i pravima djeteta,**
  - d) **Razvija programe i usluge za mentalno zdravlje za inter alia, sprječavanje zlorabe droge i alkohola, pušenja duhana, programe za sprječavanje samoubojstva i da povisi kvalitetu ustanova za liječenje od ovisnosti,**
  - e) **Država članica se treba pobrinuti da adolescenti imaju pristup povjerljivim savjetodavnim uslugama koje se odnose na teme na koja su djeca posebno osjetljiva,**
  - f) **Država članica treba od UNICEFA i Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) zatražiti tehničku suradnju i savjete.**

Pravo na adekvatan životni standard

55. Odbor je svjestan mjera koje je država članica poduzela u svrhu ostvarivanja veće stope ekonomskog rasta, ali je zabrinut zbog raširenosti siromaštva u hrvatskom društvu, koje posebno teško pogađa obitelji koje imaju više djece, obitelji samohranih majki i obitelji manjinskih skupina, uključujući Romske obitelji i obitelji stranog porijekla koje su se nastanile na područjima u kojima je bilo oružanih sukoba.
56. **U skladu sa svojim prethodnim preporukama (Ibid, stavak 31.), Odbor savjetuje državi članici da:**
- a) **Poduzme sve potrebne mjere, "i uložiti sva raspoloživa sredstva" u ubrzanje eliminacije siromaštva djece, te da tim putem pokuša ukloniti razlike između različitih regija u zemlji; i**
  - b) **Da nastavi pružati materijalnu pomoć i potporu ekonomski loše stojećim obiteljima, a posebno romskim obiteljima i obiteljima stranog porijekla, kako bi djeca mogla ostvariti svoje pravo na adekvatan životni standard,**
  - c) **Djecu uključi u strategiju reduciranja siromaštva putem programa koji se odnose na poteškoće sa kojima su suočena siromašna djeca.**

5. Obrazovanje, slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti

57. Iako je svjestan truda koji je država članica uložila u obrazovanje - npr. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o osnovnom obrazovanju iz 2001. godine – Odbor je i dalje zabrinut zbog nejednake dostupnosti obrazovanja za djecu pripadnike manjinskih i drugih ranjivih skupina, uključujući djecu Rome, siromašnu djecu, hendikepiranu djecu i djecu stranaca, jer se time ometa potpuno uživanje obrazovnog sustava prilagođenog njihovim vrijednostima i identitetu. Odbor je također zabrinut da su obrazovni sustav i njegova organizacija u velikoj mjeri centralizirani, te da obrazovanje o ljudskim pravima nije uključeno u obrazovne planove i programe. Konačno, Odbor zabrinjava i sustav pohađanja nastave u smjenama i loša opremljenost škola u mnogim dijelovima zemlje.
58. Odbor savjetuje državi članici da:
- a) **poduzme sve potrebne mjere kako bi se članci 28. i 29. Konvencije u cijelosti implementirali, posebno oni njihovi dijelovi koji se odnose na djecu pripadnike najranjivijih skupina (tj. manjina, siromašnih ljudi, itd.),**
  - b) **osigura implementaciju Nacionalnog programa za Rome, dodijeli mu prikladno osoblje i financijska sredstva, te da povremeno procjenjuje njegov progres,**
  - c) **više sredstava dodijeli reduciranju broja smjena u školama, te da povisi kvalitetu obrazovanja u cijeloj zemlji, u svrhu postizanja ciljeva izloženih u članku 29, stavak 1, Konvencije i Općem komentaru Odbora o obrazovnim ciljevima (CRC/GC/2001/1),**
  - d) **se pobrine da se obrazovanje o ljudskim pravima, uključujući prava djeteta, uključi u plan i program škola, te da su materijali dostupni na raznim jezicima koji se u školama upotrebljavaju, kao i da učitelji prođu prikladnu obuku,**
  - e) **poduzmu mjere decentralizacije,**
  - f) **usvoje metode podučavanja koje dijete usmjeravaju na aktivno učenje i veće sudjelovanje u nastavnom procesu,**
  - g) **poduzme mjere potrebne za integriranje hendikepirane djece u glavni obrazovni sustav, uključujući stručno obrazovanje i društvo,**
  - h) **u smislu članka 29. o obrazovnim ciljevima, pokrene prikladne programe i aktivnosti svrha kojih je stvaranje atmosfere tolerancije, mira i razumijevanja kulturalnih razlika, kako bi se spriječilo razvijanje netolerantnosti, nasilja i diskriminiranja u školama i širem društvu.**

6. Posebne mjere zaštite

Djeca izbjeglice i raseljena djeca

59. Odbor je upoznat sa usvajanjem novog Zakona o azilu (2003.) i napretku ostvarenom na tom području, ali ostaje zabrinut odgađanjem njegove efektivne implementacije.
60. U skladu sa preporukom Odbora o eliminiranju rasne diskriminacije (CERD/C/60/CO/4, stavak 13.), iako je svjestan izazova sa kojima je suočena država članica kada se govori o zadovoljavanju potreba velikog broja izbjeglica, povratnika i raseljenika, a posebno djece, Odbor je zabrinut da se povratak istih još uvijek ometa raznim administrativnim zaprekama i neprijateljskim stavovima nekih centralnih i lokalnih službenika. Odbor

zabrinjava i teška dostupnost obrazovanja i zdravstvene skrbi izbjeglicama i djeci raseljenoj iz jednog područja zemlje u drugo.

61. **Odbor preporučuje državi članici da osigura učinkovitu implementaciju novog Zakona o azilu, da se pobrine da djeca izbjeglica i djeca koja traže azil imaju pristup osnovnim uslugama, kao što su obrazovne i zdravstvene usluge, te da nema diskriminacije u pravima na beneficije obitelji koje traže azil koja bi mogla negativno utjecati na djecu;**
62. **Odbor također savjetuje državi članici da poduzme mjere rješavanja problema vlasnika imovine, posebno Srba, koji se vraćaju svojim domovima prije nego što ljudi koji su takve domove okupirali (izbjeglice i raseljenici) pronađu neki alternativni smještaj, te da još više truda uloži u olakšavanje povratka izbjeglica i raseljenika. Također preporučuje da se poduzmu efikasne mjere osiguravanja jednake dostupnosti obrazovanja i zdravstvene skrbi raseljenoj djeci.**
63. **Odbor preporučuje državi članici da uvede zasebne zakone ili administrativne propise/direktive kojima se definiraju specifični postupci i rješavaju posebne potrebe djece izbjeglica koja su odvojena od svojih obitelji i traže azil, posebno kako bi se takvoj djeci osigurao prikladan smještaj.**

Djeca u oružanim sukobima

64. Odbor je zadovoljan što je država članica ratificirala Opcionalni protokol o sudjelovanju djece u oružanim sukobima 2002. godine i svjestan je truda koji je država članica uložila kako bi djeci na koju je utjecao oružani sukob pružila psihološku i socijalnu pomoć. Međutim, i dalje je zabrinut zbog nedostatka sistematičnog istraživanja položaja takve djece, uključujući provođenje mjera kontrole. Odbor je zabrinut i zbog nedostatka odredbi o kompenziranju takve djece.
65. **Odbor preporučuje državi članici da:**
  - a) **Provede sveobuhvatno istraživanje djece na koju je utjecao oružani sukob, u svrhu procjenjivanja mjere, opsega i obuhvaćena populacije, te identificiranja posljedica i potrebnih mjera oporavka i liječenja;**
  - b) **Pojača kampanje podizanja svijesti, uz sudjelovanje djece;**
  - c) **Evaluirala rad postojećih struktura i profesionalcima koji rade na tim programima pruži obuku;**
  - d) **Da veću psihološku i socijalnu pomoć djeci koja su bila ugrožena u oružanom sukobu;**
  - e) **Poduzme učinkovite mjere kako bi takva djeca dobila odgovarajuću kompenzaciju.**

Trgovanje i seksualna eksploatacija

66. Iako podržava mjere koje je država članica poduzela u svrhu sprječavanja pojave i podizanja svijesti javnosti o problemu trgovanja ljudima, uključujući osnivanje Nacionalnog odbora za sprječavanje trgovanja ljudima, odgovornog za formuliranje i implementaciju Nacionalnog plana za sprječavanje trgovanja ljudima, Odbor je još uvijek zabrinut za njegovu učinkovitu implementaciju, kao i zbog nedostatka statističkih podataka i specifičnih informacija o mjerama poduzetim u borbi protiv trgovanja.
67. **U smislu članka 34. i drugih povezanih članaka Konvencije, Odbor preporučuje da se država članica još više potruži oko identificiranja, sprječavanja i borbe protiv**

trgovanja djecom u seksualne i druge eksploatacijske svrhe, uključujući provođenjem istraživanja kako bi se procijenila priroda i raširenost problema, a dovoljna sredstva dodijelila ovom području, u skladu sa Deklaracijom i planom djelovanja, te Globalnom izručivanju, koji su usvojeni na Svjetskom kongresu protiv komercijalne seksualne eksploatacije djece 1996 i 2001. godine.

Dijeljenje pravde maloljetnicima

68. Odbor pozdravlja izmjene i dopune Zakona o obitelji (2003.), Krivičnog zakona (1999.) i Zakona o Sudovima za maloljetnike (2002.) cilj kojih je usklađivanje dijeljenja pravde maloljetnicima sa relevantnim međunarodnim standardima ljudskih prava, ali je zabrinut zbog kvalitete institucija i izvještaja o pojavi nasilja u zatvorima, kao i zbog činjenice sa se osobe mlađe od 18 godina u zatvoru ili pritvoru smještaju skupa sa zatvorenicima starim do 27 godina.
69. **Odbor savjetuje državi članici da osigura potpunu implementaciju standarda pravde za maloljetnike, posebno članaka 37, 39. i 40. Konvencije, kao i drugih standarda Ujedinjenih Naroda iz ovog područja, poput Standardnih minimalnih pravila Ujedinjenih Naroda za dijeljenje pravde maloljetnicima (Pekinška pravila) i Smjernica Ujedinjenih Naroda za sprječavanje maloljetničke delinkvencije (Smjernice iz Riyadha), Pravila Ujedinjenih Naroda za zaštitu maloljetnika lišenih slobode, Bečkih smjernica za djelovanje na djecu u sustavu kaznenog prava, u svjetlu dana opće rasprave Odbora o dijeljenje pravde maloljetnicima, održanog 1995. godine. Odbor savjetuje državi članici da posebnu pažnju posveti slijedećem:**
- a) **Država članica se mora pobrinuti da lišavanje slobode bude samo krajnje rješenje, i to na najkraće moguće vrijeme, da se jamstvo poštenog zakonskog postupka u potpunosti poštuje, te da se osobe mlađe od 18 godina ne smještaju s odraslim zatvorenicima.**
  - b) **Država članica mora štiti prava djece lišene slobode i poboljšati uvjete u pritvorima i zatvorima u koje se ona smještaju, po mogućnosti osnivanjem posebnih zatvora za osobe mlađe od 18 godina, koji će imati uvjete prikladne njihovoj dobi i potrebama, kao i pružanjem socijalnih usluga u svim takvim zatvorima za maloljetnike;**
  - c) **Država članica treba provesti programe obuke svih profesionalaca sa područja maloljetničke pravde o relevantnim međunarodnim standardima,**
  - d) **Država članica bi trebala zatražiti tehničku pomoć na području maloljetničke pravde i policijske obuke, od, među ostalim, Ureda Visokog povjerenika UN-a za ljudska prava i UNICEF-a.**

Manjine

70. Odbor je svjestan mjera koje je država članica poduzela u svrhu poboljšavanja domaćeg zakonodavstva koje se odnosi na prava manjina, npr. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, ali ga zabrinjava učinkovita implementacija tih pravnih instrumenata. Također je zabrinut zbog kontinuiranog problema etničke diskriminacije i netolerantnosti, posebno kada se radi o Romima i drugim manjinskim skupinama, npr. Srbima, Bosancima i drugim skupinama.

71. Odbor ponavlja svoju preporuku da država članica poduzme učinkovite mjere poticanja zaštite prava djeca pripadnika manjinskih skupina i eliminiranja atmosfere nekažnjavanja onih koji takve skupine maltretiraju. Također preporučuje državi članici da poduzme posebne mjere stimuliranja procesa pomirbe i izgradnje povjerenja, uključujući opsežne edukativne kampanje i kampanje podizanja svijesti.

7. Provedba i širenje

Provedba

72. Odbor preporučuje državi članici da poduzme sve mjere potrebne za potpunu implementaciju sadašnjih preporuka, inter alia, slanjem istih članovima Vijeća ministara, savjetnicima predsjednika vlade ili nekom drugom sličnom tijelu, Saboru, te po potrebi, regionalnim ili državnim upravama i parlamentima, u svrhu prikladnog razmatranja daljnje akcije.

Širenje

73. Odbor nadalje preporučuje da se drugo periodično izvješće i pisani odgovori koje podnosi država članica, kao i odgovarajuće preporuke (zaključci), stave na raspolaganje javnosti, organizacijama građanskog društva, omladinskim grupama, profesionalnim grupama i djeci, pa i putem interneta (ali ne isključivo), u svrhu pokretanja rasprave i podizanja svijesti o Konvenciji, njenoj implementaciji i kontroli.

8. Periodičnost podnošenja izvještaja

74. Konačno, u smislu preporuke o periodičnosti podnošenja izvještaja koju je Odbor usvojio i opisao u izvješćima sa svojih sjednica CRC/C/114 i CRC/C/124, Odbor ističe važnost potrebe da praksa izvještavanja bude u potpunosti sukladna sa odredbama članka 44. Konvencije. Važan aspekt odgovornosti koju država članica ima prema djeci po ovoj Konvenciji, je da se Odboru za prava djeteta omoguće redovite mogućnosti kontroliranja napretka postignutog implementacijom Konvencije. Odbor savjetuje državi članici da svoje slijedeće periodično izvješće podnese 7.10.2008. To izvješće kombinacija je trećeg i četvrtog periodičnog izvješća. Takav izvještaj ne smije biti duži od 120 strana (vidi CRC/C/118). Odbor od države članice očekuje da mu izvještaj podnosi svakih pet godina, kako je to predviđeno Konvencijom.